

Posledný šíp

Erwin Raphael McManus

**Nenechaj si nič
na druhý svet**

POSLEDNÝ ŠÍP

Erwin Raphael McManus

POSLEDNÝ ŠÍP

**Nenechaj si nič
na druhý svet**

© Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2020

© Erwin Raphael McManus, 2017

Preklad © Lukáš Vaník, 2019

This translation published by arrangement with WaterBrook,
an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC.

ISBN 978-80-8193-031-7

„Čím sú bojovníkovi šípy v ruke,
tým sú vám synovia z mladých liet.“

Žalm 127, 4

Mojim šípom:

Aaronovi Christopherovi McManusovi,

ktorý nikdy necúvol z boja,

a Mariah McManusovej Gossovej,

ktorá je nebojácna i divoká zároveň.

Ešte dlho po tom, čo vystrelím posledný šíp a odložím svoj luk, dva šípy budú stále letieť priamo do cieľa: ich mená sú Aaron a Mariah. Ich životná cesta ich zavedie ďaleko za miesta, kam som sa dostal ja. A hoci boli kedysi mojimi šípmi, teraz sú mojimi lukostrelcami. Túto knihu venujem im a budúcnosti, ktorú predstavujú.

Aaron a Mariah, vy ste hrotom môjho šípu. Vy ste budúcnosť. Toto je váš boj. Ja som natiahol tetivu najviac, ako som vedel; dal som vám všetku silu a nechávam vás letieť. Lette ďaleko a priamo. Preleťte nepriateľskými šípmi. Zasiahnite cieľ. Oslobodte zajatých. Bojujte, až kým nevyhráte boj.

– ocko

Predslov

BOJ

Bol štvrtok 15. decembra 2016. V ten deň som sedel za stolom oproti svojmu lekárovi a počul som ho vysloviť slová, ktoré by nik z nás nechcel počuť: „Máte rakovinu.“ Určité náznaky sa objavili už pred rokmi, no táto správa bola aj tak nečakaná. Na takúto situáciu sa človek jednoducho nedokáže nijako pripraviť. V tom okamihu som mal pocit, že to nie je pravda. Akoby sa to dialo niekomu inému. Ja som bol len rozpačitý divák, nazerajúci do života kohosi iného.

Naspäť do reality ma stiahol pohľad na šok a bolesť v očiach mojej manželky Kim, ktoré som na nej uvidel, keď jej došlo, čo tieto slová znamenajú. Sledovať, ako to všetko berie vážne, bolo až príliš reálne. A keď sme túto správu oznámili našim deťom, táto bolesť sa prehĺbila až natoľko, že sme mali pocit, že je veľká ako oceán.

Lekár mi tiež vysvetlil, že budem musieť ísť na magnetic-kú rezonanciu a potom si dať urobiť kostný sken, pomocou ktorého určia rozsah rakoviny. Bolo potrebné zistiť, či sa mi

rakovina rozšírila aj do kostí a životne dôležitých orgánov. Výsledky biopsie zneli: zhubný nález v piatich z ôsmich skúmaných oblastí. Upovedomili ma, že je potrebné postupovať rýchlo. Rádiológovia nám povedali, že najlepšou možnosťou je pre mňa operácia. Po nej sa vraj dozvieme ďalší postup aj rozsah liečby.

Moja rodina zbožňuje Vianoce a toto všetko vpadlo do nášho života krátko pred týmito našimi obľúbenými sviatkami. Všetci sme si dobre uvedomovali pominuteľnosť života i to, aká vzácna je každá chvíľa, ktorá nám je daná.

V ten istý deň, keď som sa dozvedel svoju diagnózu, otvoril som i rukopis tejto knihy, aby som v nej urobil konečné úpravy. Určite to nebola náhoda, že ako úplne prvý som si prečítal vetu, ktorú som napísal asi rok predtým: „Jednu vec ti teda musím povedať skôr, než ti ju povie niekto iný: Umieram.“

Nemohol som uveriť, že čítam tieto slová. Nemohol som uveriť tomu, že som ich vôbec napísal. Akoby som tie slová dal na papier až potom, čo som sa v ten deň dozvedel tú správu, a nie predtým. Premýšľal som, či moje slová neboli prorockejšie, ako som chcel. Vďaka tomu som začal čítať svoj rukopis pozornejšie a vnímavejšie, ako keď som ho písal.

Aj mne samému to pripadalo zvláštne, no pravda je taká, že ma dojímali slová, ktoré som sám napísal. Hovoril som o živote a smrti a o tom, čo znamená žiť bez strachu a smútku. Hovoril som ako muž, ktorý vie, že zakrátko umrie. A keď som teraz stál zoči-voči možnej smrti, prežíval som tieto slová ešte hlbšie. Tento predhovor ku knihe *Posledný šíp* píšem preto, aby som vám povedal: Každé slovo, ktoré som v nej napísal, myslím vážne. Aj zoči-voči smrti. No zvlášť zoči-voči životu.

Keď som dokončieval túto knihu, premýšľal som, či bude mojím posledným šípom. Hoci toto naisto neviem, jedno viem celkom určite: na druhý svet si nenechám nič.

Som pastorom zboru Mosaic (názov naddenominačného evanjelikálneho cirkevného spoločenstva v kalifornskom meste Los Angeles – pozn. prekl.). V poslednú nedeľu pred operáciou som predniesol kázeň, ktorou som vyjadril svoje rozhodnutie ísť ďalej. Nazval som ju jednoducho *Pripravený na boj*. Rozhodol som sa, že hoci rakovina môže určiť, ako zomriem, nebude určovať, ako budem žiť.

Život je sériou výziev, dobrodružstiev a, áno, aj bojov. Vždy tu budú obri, ktorých bude treba premôcť, a draky, ktoré bude treba skoliť. Ja som sa už rozhodol, že zomriem s mečom v ruke. V našom vnútri je viac odvahy, ako je nebezpečenstiev pred nami. A ty máš tiež dosť sily na boje, ktoré sú pred tebou.

Mojím cieľom je povzbudiť ťa touto knihou, aby si sa nikdy nevzdal, aby si sa nikdy neuspokojil s málom, aby si si nenechal nič na druhý svet.

Kiež zomrieš s prázdnyim tulcom.

No zároveň s plným srdcom.

Bod, odkiaľ niet návratu

William Osborne McManus si vzal moju mamu, keď som mal asi tri roky. Nebol to môj biologický otec a nikdy si neadoptoval mňa ani môjho brata, no v podstate to bol jediný otec, ktorého som poznal. Boli sme si blízki a pamätám si, že v detstve som ho miloval tak, ako len syn môže milovať otca. Keď som bol malý, volal som ho ocko. Neskôr som ho volal iba Bill.

Tento muž bol po všetkých stránkach rozporuplný. Bol prívetivý a očarujúci, charizmatický a príťažlivý. Zároveň to bol však podvodník, pre ktorého bola pravda len obyčajným materiálom zapleteným do lži, ktoré potreboval povedať. Pamätám si, ako prišiel do kín film *Chyt' ma, ak to dokážeš* v hlavnej úlohe s Leonardom DiCapriom. Vtedy mi zavolať môj brat Alex a povedal: „Videl si ten film? To je otec.“ Keď som sedel v kine a pozeral som ten film, myslel som presne na to isté. Ak chcete pochopiť moje detstvo, tak tento film je jeho dvojhodinovým zhrnutím.

Za tie roky spôsoboval Bill mojej rodine hlbokú bolesť, pričom bezcitne znevažoval moju mamu i moje dve malé sestry, ktoré splodil. V čase, keď nás opustil – mal som vtedy sedemnášť rokov –, sa už všetka moja láska k nemu vytratila. Cítil som voči nemu už len pohrdanie. V deň svojho odchodu mi to, čo cítim a čo si o ňom myslím, musel vyčítať z očí, pretože ku mne agresívne pristúpil. A hoci mi inštinkty radili zo strachu cúvnuť, hnev ma pobádal ostať stáť na mieste. Keď sme stáli zoči-voči, povedal: „Udri ma. Viem, že to chceš. Uvidíme, či si ozajstný chlap.“

Pozrel som sa naňho a povedal som: „Nestojíš mi za tú námahu.“

Potom nastúpil do auta. Moje malé sestry ma úpenlivo prosili, aby som sa s ním nejako uzmieril. Vyšiel som teda von a poprosil som ho, aby zostal. Posledné, čo si z toho dňa pamätám, je jeho tvár za čelným sklom tesne predtým, než do mňa vrazil autom. Potom odišiel.

No predsa ešte aj po tomto osudnom dni sme si našli spôsob, ako zostať v kontakte, hoci len minimálnom. Úslovie, že čo sa raz roztrhne, nemožno úplne zaplátať, je v istom zmysle pravdivé. Bill sa napokon druhý raz oženil; približne v tom čase som sa oženil aj ja. A, akoby to bol scenár nejakého filmu, jeho nová žena bola tehotná práve v tom čase, keď bola tehotná aj moja manželka Kim. Z viacerých dôvodov som však urobil napokon jedno ťažké rozhodnutie: zaumienil som si nechať svojho nevlastného otca v minulosti a sústrediť sa na budovanie budúcnosti svojej rodiny – bez toho, aby on bol jej súčasťou.

Skôr než som sa nazdal, uplynulo pätnásť rokov. Pätnásť rokov, počas ktorých sa môj syn Aaron nikdy nestretol s Billom. Aaron bol prvý pravý McManus v našej rodine.

Ja som si priezvisko McManus vzal od Billa, hoci mi podľa zákona nikdy nebol otcom. Paradoxne, McManus sa nevo-lal ani on sám – bola to len prezývka, ktorú si dal. Bol to typ chlapa, ktorý neustále uteká pred svojou minulosťou; súčasťou toho bola aj jeho falošná identita. Aaron však ako prvý dostal toto priezvisko legitímne.

Keď mal Aaron pätnásť rokov, zatúžil stretnúť sa s mužom, po ktorom som mal toto priezvisko – s mužom, ktorého som nazýval otcom. Mal som pocit, že mu to dlhujem. A tak, hoci som sa so svojím otcom nerozprával pätnásť rokov, vystopoval som ho ako dáky cudzinec, ktorý sa snaží stretnúť svojho otca prvýkrát v živote. Našli sme ho v malom mestečku Matthews, neďaleko mesta Charlotte v Severnej Karolíne. Bol nesmierne rád, že ma vidí a že sa môže stretnúť s mojím synom. Myslím, že som ho veľmi zarmútil, keď som na pätnásť rokov vyklučkoval z jeho života.

Nevedel som, čo mám očakávať, no toto opätovné stretnutie išlo pomerne dobre – na chvíľu. Keď sme odchádzali, počul som ho vysloviť posledné slová (nielen posledné slová v ten deň, ale úplne, pretože krátko nato zomrel). V mojej prítomnosti môjmu synovi povedal: „Neviem, čo ti tvoj otec povedal, no on bol priemerný. Bol iba priemerný. Jeho brat bol špička, no tvoj otec, ten bol prsto len priemer.“

Tie slová mi vrazili do srdca nôž. Prosím, nepochopte ma zle. Najviac ma neranilo to, že to boli posledné slová môjho otca na moju adresu. Ba ani to, že tento verdikt počul môj syn. Najhlbšie ma zranil desivý pocit, že Bill McManus má pravdu, že som bol vždy len priemerný.

Pravdupovediac, keby ste sa spätne pozreli na začiatky môjho života, mohli by ste povedať, že tie slová boli vlastne

prehnane pozitívne. V skutočnosti som bol podpriemerný. Nebol som trojkár; bol som štvorkár. Nebol som náhradník; prinajlepšom som bol náhradník náhradníka. Bolesťou pravdou bolo skôr to, že „priemer“ sa mi vždy akosi vyhýbal. Ja som bol vždy v spodnej polovici. Nikdy si ma nikto nevybral ako prvého, ani druhého, ba ani kdesi uprostred. Vždy som bol doslova posledným vybraným hráčom.

A hoci som vždy dúfal, že jedného dňa bude na mne čosi výnimočné, pravda je, že som sa v priemere, ak nie v podpriemere, udomácnil. Vo svojej neviditeľnosti som našiel zvláštnu útechu a bezpečie a utiahol som sa do anonymity.

Za myšlienky uvedené ďalej v tejto knihe vďačím v nemalej miere práve tomuto rozhovoru s Billom. Neverím, že sa nejaký človek narodí ako priemerný, no som presvedčený, že mnohí z nás sa rozhodnú žiť priemerný život. Myslím, že väčšine z nás hrozí nebezpečenstvo zmiznutia v priepasti obyčajnosti. Je to tragické, lebo my vôbec nie sme obyčajní.

Možno o tom nie sme presvedčení, no už naša duša vie, že je to pravda; práve preto nás tak trápí, keď si volíme život, ktorý je pod úroveň našich schopností a nášho povolania.

Výrok „si len priemerný“ možno pochopiť dvomi spôsobmi. Po prvé, možno si ho vypočítať ako vyjadrenie vo veci podstaty: pochádzaš z obyčajnej fajty. Druhý význam sa od tohto na prvý pohľad veľmi nelíši, no predsa je výrazne iný. Hovorí totiž o charaktere – že si si vybral cestu najmenšieho odporu a neusiloval si sa o veľkosť, ktorú si mal na dosah. Tu treba povedať jednu bolestivú pravdu: ak sa nerozhodneme vzoprieť osudu, časom zistíme, že nás sformovala priemernosť. Mne i tebe hrozí, že sa staneš priemerným. Preto sa to aj volá *priemer*. Je to stav, v akom žije väčšina z nás. Byť nad priemerom si vyžaduje rozhodnutie. Vyžaduje si to

vzopretie sa svojmu osudu. Nemohol si nijako ovplyvniť to, či si dostal nadpriemerný talent, inteligenciu alebo nejaké telesné vlastnosti. No máš pevne v rukách to, či sa rozhodneš žiť svoj život tak, aby ho definoval a určoval status quo. Hoci proti tebe pôsobí zákon priemernosti, ty sa ešte stále môžeš vzoprieť svojmu osudu.

Billov výrok sa týkal výsledkov a činov. Z jeho domu som v ten deň odchádzal pevne rozhodnutý, že hoci nemôžem nijako ovplyvniť, aký talent som dostal do vienka – že nemôžem veľmi ovplyvniť úroveň svojej inteligencie alebo iné výhody či nevýhody, ktoré mi mohli priniesť moje gény –, preberám absolútnu kontrolu nad svojou osobnou zodpovednosťou rozvinúť a maximalizovať akýkoľvek potenciál, ktorý mi Boh dal pre dobro druhých. Cesta *Posledného šíp* sa začína vtedy, keď zdvihnete latku. Musíme zdvihnúť latku svojej viery, svojej obety, očakávaní od seba samých, svojho presvedčenia o Božej добрote a štedrosti.

Nielenže môžeme odmietnuť byť priemernými. My *musíme* odmietnuť byť priemernými. Musíme bojovať proti pokušeniu uspokojiť sa s málom. Priemer je vždy bezpečná voľba. Zároveň je to však tá najnebezpečnejšia voľba, akú môžeme urobiť. Priemer nás chráni pred rizikom zlyhania, no oddeľuje nás tiež od vznešenej budúcnosti. *Posledný šíp* je pre tých, ktorí sa rozhodli nikdy sa neuspokojiť.

Nehovorím o nekompromisnej skostnatenosti vo svojich očakávaniach a normách. Vlastne nesmierne veľkú časť tohto procesu tvorí učenie sa tomu, ako zanechať veci, na ktorých nezáleží, ba aj veci, na ktorých vôbec nezáleží. Táto kniha nie je o tom, ako druhým nanútiť svoje normy. Táto kniha je o nepodceňovaní toho, ako veľa toho Boh zamýšľa vykonať s tvojím životom.

Ja osobne som nenašiel cestu, na ktorej by sa dalo vyhnúť zlyhaniu. Ja ťa teda nenaučím nezlyhávať. Chcem ťa však priviesť do stavu, v ktorom budeš pevne rozhodnutý nikdy sa nevzdať. No aj toto musím vysvetliť. Možno dnes robíš veci, ktorých si sa mal vzdať už včera. Nie je asi nič horšie než vyhrávať boj, ktorý si ani nikdy nemal viesť. Som však rovnako presvedčený, že každý človek má jedinečné poslanie pre svoj život – že každý z nás bol stvorený s určitým zámerom a cieľom. Rovnako som si istý, že väčšina z nás podceňuje to, ako veľa toho chce Boh v skutočnosti vykonať v našom živote. Kniha *Posledný šíp* je o tom, aby sme nenechali nedokončené nič, čo sme mali vykonať. Je o vyžmýkanie života do poslednej kvapky. Cieľom tejto cesty je jedno: doraziť na koniec svojho života bez toho, aby sme ľutovali, že sme neurobili niečo, čo sme mali urobiť.

Neprestaň, kým to nedokončíš

Základná myšlienka knihy *Posledný šíp* mi napadla pri uvažovaní nad jedným starozákonným príbehom zo života proroka Elizea. Ide o málo známou udalosť a človek ju môže ľahko prehliadnúť. Je však pôvabná i hlboká zároveň. A ja som presvedčený, že je tiež akýmsi oknom, cez ktoré môžeme vidieť, ako Boh koná vo svete a ako sa my môžeme buď otvárať jeho veľkej budúcnosti, alebo zariadiť, aby bola naša budúcnosť menšia, než akú mal v úmysle.

V tomto príbehu je Joas kráľom Izraelského kráľovstva v čase, keď je celý Izrael rozdelený na dve kráľovstvá: Judské a Izraelské. Tie vedú medzi sebou vojnu. Joasovo kráľovstvo ohrozuje armáda judského kráľa Amasiáša. Joas má však

jednu veľkú výhodu: je s ním prorok Elizeus. No ten práve trpí chorobou, na ktorú napokon neskôr aj umrie. Joas ide za ním a plače nad ním – no väčšmi než zármutok zo straty proroka Elizea prežíva strach z toho, že príde o jeho ochranu.

Joas volá na Elizea, ktorý bol kedysi symbolom a prameňom Božej sily a moci, no teraz je zjavne už na sklonku svojho života.

Elizeus dá vtedy Joasovi niekoľko nezvyčajných pokynov. Povie mu: „Vezmi luk a šípy!“ A Joas to urobí. „Napni luk!“ Joas tento Elizeov príkaz okamžite poslúchne. Keď kráľ zdvihne luk a šíp, Elizeus položí svoje ruky na kráľove ruky. „Otvor okno na východ!“ povie Elizeus a kráľ okno otvorí. „Vystrel!“ povie Elizeus a Joas strieľa. „Je to víťazný šíp Hospodina a šíp víťazstva nad Aramom,“ vyhlasuje Elizeus. „Pripravíš Sýrčanom v Aféku zdruvujúcu porážku.“

Potom povie: „Vezmi šípy!“ A kráľ ich vezme. Potom mu Elizeus povie: „Bodaj do zeme!“ Kráľ nimi vtedy tri razy zabodne a potom prestane. Vtom Písmo hovorí čosi nečakané: „Boží muž sa preto na neho nahneval a zvolal: ‚Mal si bodnúť päť až šesťkrát. Spôsobil by si tým Aramu zdruvujúcu porážku. Takto iba tri razy porazíš Aram.‘“ Hneď po týchto slovách v príbehu ďalej čítame: „Elizeus potom zomrel a pochovali ho“ (pozri *2 Kr* 13, 14 – 20, ekumenický preklad).

Mnohé z toho, čo sa tu udialo, nedáva našej modernej mysli zmysel. Ako by mohlo kráľovu budúcnosť ovplyvniť to, či bodol šípmi trikrát, päťkrát alebo šesťkrát? Prečo mu Elizeus nevysvetlil, čo sa od neho žiada, prv než mu povedal, aké to bude mať následky? Ako mal kráľ vedieť, že „magickým číslom“ je číslo šesť a že tri bude málo? Až do toho okamihu urobil všetko, čo mu Elizeus kázal. No keď mu povedal, aby bodal šípmi do zeme, nechal túto inštrukciu otvorenú.

Bez povšimnutia by nemali ostať ani nasledujúce slová tohto textu: „Boží muž sa preto naňho nahneval.“ Evidentne sa tu dialo ešte niečo, čo nevidno na prvý pohľad. Nešlo pritom o nejakú drobnú chybu. Kráľ dostal spočiatku prísľub úplného víťazstva, ale napokon získal omnoho menej. A to všetko vyplynulo z jedného rozhodnutia: že bodol do zeme len trikrát a potom s tým skončil. Inými slovami: prestal. Písmo nehovorí, prečo prestal. Možno bol už unavený, možno mu to pripadalo absurdné. Možno mal pocit, že je to pod jeho úroveň, alebo sa mu azda zdalo, že je to úplne zbytočný čin. V každom prípade je jasné, že Elizeus si fakt, že kráľ prestal bodáť šípami, spájal s mierou Joasovho odhodlania naplno prijať Boží zámer s ním. Prestal bodáť a víťazstvo bolo stratené. Jednoducho ho nechcel dosť silno.

Premýšľam nad tým, koľké víťazstvá sú prehraté skôr, než sa začne boj. A taktiež o koľko viac dobra chce Boh vniesť do tohto sveta, no toto dobro marí práve nedostatok našich ambícií. Zaujímalo by ma, koľko ráz vo svojom živote som si myslel, že som zlyhal, no pritom v skutočnosti som len prestal a rezignoval.

Čo je to s nami, že zastavujeme skôr, než skončíme, že si zamieňame zlyhanie s rezignáciou, že sa uspokojíme s málom? Mnohé z toho pozorujem sám na sebe – vidím to veľmi dobre na situáciách, v ktorých som sa primálo modlil, primálo očakával, primálo urobil. Stal si sa človekom, ktorý sa neustále usiluje robiť čo najmenej a snaží sa robiť len to, čo musí? Alebo si ten typ človeka, ktorý sa nielenže vzdal svojho života, ale aj seba samého? Keď dôjdeš na koniec svojho života, budeš môcť povedať: „Odovzdal som všetko“? Alebo budeš mať v duši pocit prázdnoty z toho, že si

priskoro rezignoval, že si primálo očakával a že si nevystrieľal všetky šípy do posledného?

Myslím, že mnohí z nás počujú Boha hovoriť: „Vezmi šípy a bodaj.“ No podobne ako spomínaný kráľ, ani my od neho nedostávame rozkaz: „Prestaň bodáť do zeme.“ My jednoducho prestaneme skôr, než skončíme. Prestaneme skôr, než skončí Boh.

Tí, ktorí svoj život zakončili s tulcom plným nevyužitého potenciálu a nevyužitých šancí, sa od tých, ktorí zomreli s prázdnyimi tulcami, odlišujú postojom k životu. Šípy nie sú na ozdobu; sú vyrobené na boj. A tak otázka, ktorú si musí zodpovedať každý jeden z nás, znie: *Som typom človeka, ktorý bodne trikrát a potom prestane? Alebo som človekom, ktorý keď dostane príkaz strieľať, strieľa jeden šíp za druhým, až kým mu nezostane prázdny tulec?*

Je zaujímavé, že prvý šíp kázal Elizeus vystreliť oknom a potom kázal schytiť zostávajúce šípy a začať nimi bodáť do zeme. Možno sa nikdy nedozvieme, prečo to Joasovi kázal urobiť práve takto. Možno šíp, ktorý vystrelil cez okno, bol symbolom toho, že Boh dovedie víťazstvo ďaleko za dosah kráľovej ruky. To bol aj spôsob, akým sa šíp zvykol používať. Na rozdiel od toho príkaz vziať šípy a bodáť nimi do zeme bol nezvyčajný. Zdá sa, akoby naznačoval, že hlavným predmetom záujmu je to, čo Boh vložil do kráľovej ruky.

Toto je, mimochodom, paradox toho, ako Boh pôsobí v našom živote. Musíme vystreliť šíp a uvedomiť si, že určité veci nemáme pod kontrolou. A potom musíme bodáť šípom, čím súčasne preberáme zodpovednosť za to, čo pod kontrolou máme. Máme teda strieľať aj bodáť, no nemáme urobiť jedno: prestať.